

Speleološka istraživanja masiva Crnopca u 1990. godini

MLADEN KUHTA

Rezultati sustavnih speleoloških istraživanja masiva Crnopca u južnom Velebitu do kraja 1989. godine objavljeni su u prošlom broju našeg časopisa (Lukić, 1991). Kako su ova istraživanja nastavljena i u 1990. godini, zbog cjelovitosti prikaza objavljujemo njihovu kronologiju i postignute rezultate.

Na osnovi prikupljenih informacija o spel. objektima, kao područje istraživanja nametnuo se prostor sjeverno i južno od vrha Čelavac (1117 m n.m.), odnosno područje Paleža i pobrđe Baka. Nadmorska visina terena je između 1000 i 1200 metara. Polazna točka za sve istraživačke akcije bilo je selo G. Čabrići na južnim padinama masiva Crnopca, odakle se do prvih objekata dolazi za približno 2 sata hoda. Daljnje kretanje i orijentacija po terenu vrlo su teški zbog njegove izuzetne morfološke razvedenosti i odsutnosti nedostatak vode. U proljeće postoji mogućnost korištanja snijega iz nekoliko snježnica, no nakon blagih zima i takav način vodoopskrbe dolazi u pitanje. Naime, već u rano proljeće nema više snijega. Manje ekipe (do 4 člana) mogu problem riješiti vodom iz Velike snježnice (objekat br. 4). U ovoj spilji pastiri su postavili drveno korito u koje se tokom cijele godine prikuplja voda cjednica. Količina prikupljene vode i njeno obnavljanje ne mogu zadovoljiti potrebe većeg broja ljudi, te je za takove akcije vodu potrebno dopremiti iz lokve u predjelu Jezero ili iz stanova u Koritima što iziskuje oko dva sata hoda.

Pregled istraživanja

Tijekom 1990. godine članovi SO PD "Željezničar" izveli su četiri istraživačke akcije na kojima je istraženo i topografski snimljeno 18 speleoloških objekata.

9.-12.3. Ekipa u sastavu H.Cvitanović, R.Dado, M.Kuhta i O.Lukić istraživala je objekte u okolini vrha Bak. Istraženi su slijedeći objekti:

Br.	Naziv	Dubina	Dužina	Kota ulaza
1	Jama Škrapa	18	15	1100
2	Jama pod Bakom I	125	20	1130
3	Snježnica pod Bakom	18	14	1090
4	Velika snježnica	30	91	1010

25.-27.5. H.Cvitanović, M.Kuhta i O.Lukić istražili su dvije jame na padinama Čelavca.

Istraživanje je provedeno po lošem vremenu, te se pokazalo da Velika snježnica može poslužiti i kao dobar bivak.

5	Boeing 102	102	35	1125
6	Boeing 078	78	25	1040

30.6.-1.7. H.Cvitanović i O.Lukić rekognoscirali su teren između vrha Čelavac i područja Paleža. Uz pomoć B.Veselinovića iz G.Čabrića pronađeno je desetak spel. objekata. Kako je osnovni cilj ove akcije bila priprema za planirani ljetni logor, ekipa je markirala put do teže pristupačnih objekata što se pokazalo vrlo korisnim.

4.-12.8. U ovom terminu održan je spel. logor Komisije za speleologiju Planinarskog saveza Hrvatske u organizaciji SO PD "Željezničar". U radu logora sudjelovalo je 8 speleologa iz Zagreba i to: N.Bočić, H.Cvitanović, R.Dado, G.Jakšić, M.Kuhta, O.Lukić i Ž.Stegmayer iz SO PD "Željezničar" i S.Rešetar iz SO PDS "Velebit". Istraženo je 12 speleoloških objekata.

7	Jama pod Tisovom stubom	45	35	1080
8	Pečjilova snježnica	45	-	1030
9	Jama pod Bakom II	75	45	1130
10	Špirinka	65	15	1045
11	Snježnica više Špirinke	27	15	1070
12	Vratolom	19	13	1070
13	Jama na Paležu	117	75	1030
14	Pećina jama	8	-	1000
15	Jama pored Niterinke	75	50	1020
16	Jama s mostom	31	20	1030
17	Jama iza sedla	19	10	1070
18	Dvogrla jama	48	15	1140

Prikaz značajnijih objekata

Jama pod Bakom I dubine 125 m najveći je istražen objekat. Otvor jame nalazi se na jugoistočnim padinama Baka. Prema morfološkom tipu to je jednostavan speleološki objekat, premda bi

Dno jame na Paležu

Foto: M. Kuhta

konačnu ocjenu valjalo donjeti nakon istraživanja paralelnih jama naznačenih na nacrtu. Naša je procjena da su ove jame pliće od glavnog istraženog dijela. Zbog tehnički teško savladivog prilaza do njihovih ulaza (prečenje, penjanje) ovu konstataciju nismo provjerili. Osnovno obilježje jami daje 107 metara duboka vertikalna (od spita). Dno je prekriveno humusom i glinom, a u vrijeme našeg obilaska (11.3.90.) i s dva bazena vode cjednice, dubine dvadesetak cm. U sjevernom dijelu završne dvorane prisutni su urušeni kameni blokovi iz kojih se osjeća cirkulacija zraka ali je prolaz već nakon nekoliko metara potpuno zatvoren.

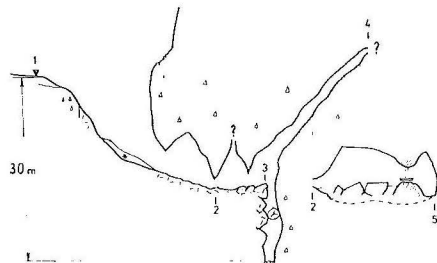
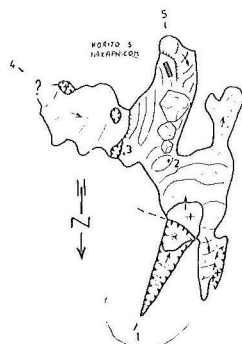
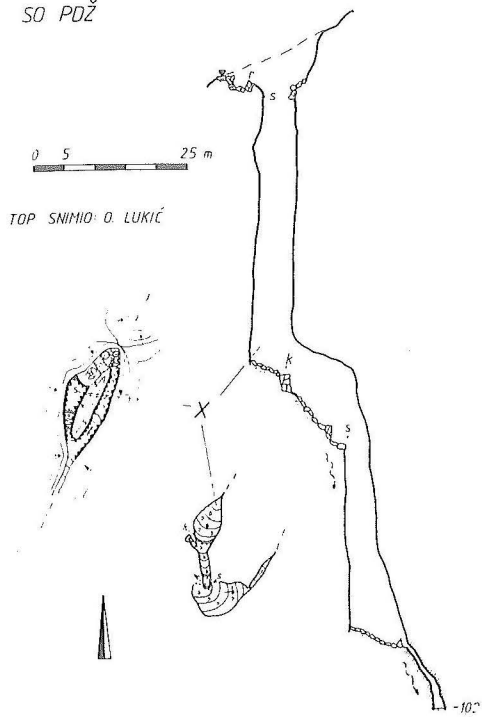
Jama na Paležu duboka je 117 metara. Prema morfološkom tipu spada u skupinu koljenastih spel. objekata. Prvi vertikalni skok dubok je 86 metara. U njegovom donjem dijelu potreban je veliki oprez prilikom spuštanje uz strmi sipar, formiran na zaglavljenim balvanima i blokovima. Vertikalna završava u manjoj dvorani (8x4 m) koja se nastavlja uskim meandrom u smjeru zapada. Nakon 6-7 metara prečenja kroz meandar, dolazi se nad novi vertikalni skok dubine 22 metra. Na posljednjoj vertikali od 13 metara prisutno je nešto izraženije prokapavanje vode. Objekat završava uskom dvoranom formiranom kao i cijeli

objekat, na tektonskoj pukotini pružanja SZ-JI. Nakupine žitkog blata na dnu ukazuju na mogućnost povremenog plavljenja dna objekta procjedinim vodama.

Jama Boeing 102 nalazi se na sjevernim padinama Čelavca. Objekt je koljenastog tipa, a sastoji se od dva vertikalna skoka dubine 45 i 30 metara. Skokovi su odvojeni strmim siparom, koji je nužno proći uz pomoć konopa. Jama završava uskim pukotinskim kanalom na dubini od 102 metra.

Velika snježnica je manji spiljski objekt, no radi praktične vrijednosti iznosimo njegove osnovne morfološke karakteristike. Jamski ulaz nastao je urušavanjem svoda podzemne šupljine na sjecištu tri sustava tektonskih pukotina što je vidljivo i iz oštrog trokutne konture njegova tlocrta. Silazak bez upotrebe tehničkih pomagala moguć je sa sjeverne strane. Na ulaznom dijelu spilje tijekom proljetnih mjeseci zadržava se snijeg, a njegova količina i trajanje ovise o karakteristikama prethodne zime. Prostrana unutrašnjost spilje sastoji se iz nekoliko dvorana. Najznačajniji dio objekta, korito s nakapnicom, nalazi se na kraju glavnog kanala. Zapremnina korita je približno 25 litara. U ljetnim mjesecima ova količina vode obnovi se za 3 dana.

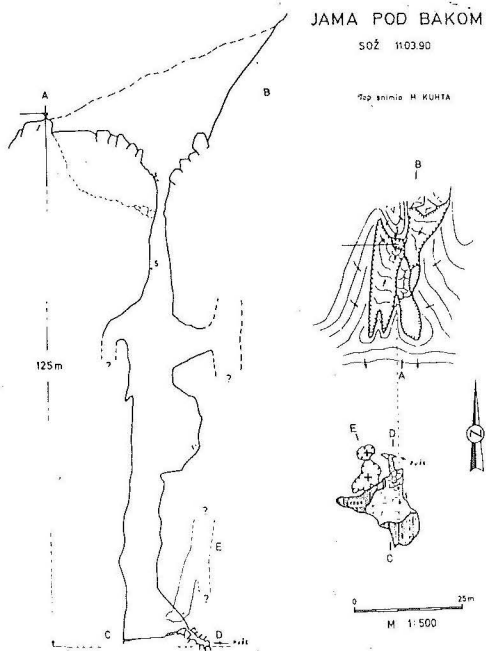
SO PDŽ

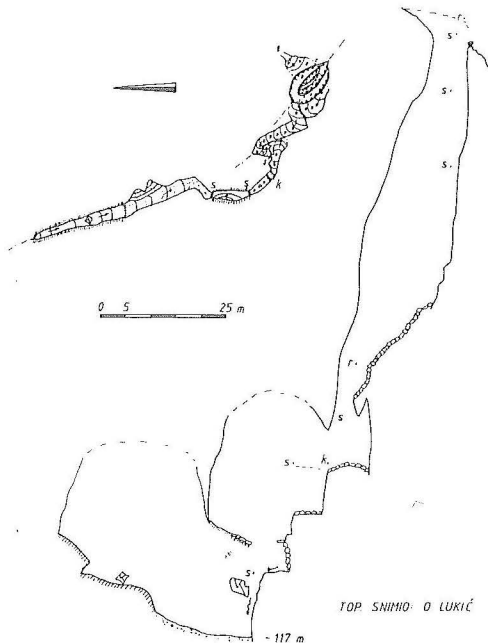
JAMA POD BAKOM

SOŽ 1103.90

Top snimio: M KUHTA

JAMA NA PALEŽU

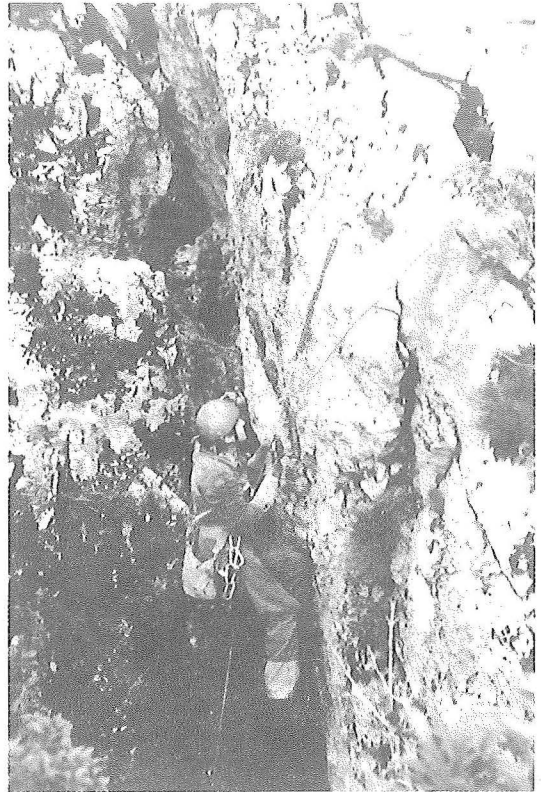

Osvrst na rezultate istraživanja

Postignuti rezultati i bez otkrivanja "velikih" objekata svakako predstavljaju značajan doprinos poznavanju podzemlja masiva Crnopca. Svako sustavno istraživanje nalaže obilazak svih, pa i manje atraktivnih objekata. U slučaju Crnopca svaka jama ili spilja ima neku vrijednost. Ona se prvenstveno sastoji u težini pristupa i pronalaženja samog objekta. Koliko god to iziskivalo truda ipak je uvijek iznova bio doživljaj istraživanje na jednom od rijetkih, još netaknutih dijelova Velebita.

Prema vrsti, većina od 18 istraženih objekata su jame. S obzirom na nadmorsku visinu ulaza (1000-1200 m) i malu dubinu, razumljivo je da oni nemaju nikakvu hidrogeološku funkciju, osim dreniranja lokalnih procjednih voda. Svi istraženi objekti formirani su u Jelar brečama koje izgrađuju najveći dio masiva Crnopca.

U današnje vrijeme teško je predviđati buduća istraživanja na ovom području, ali je sigurno da za njih ima valjanih razloga. Vjerujemo da najzanimljivije područje tek treba otvoriti. Prostor između Kite Gačešine i vršnog grebena Crnopca, površine preko 6 km², morfologijom reljefa ukazuje na mogućnost otkrivanja objekata znatnih dimenzija. Istraživanje tog prostora bit će do sada najteži izazov, kako zbog izuzetne razvedenosti reljefa, tako i zbog činjenice da on nije poznat ni lokalnom stanovništvu.

Na ulazu u jamu Boeing 078 Foto: M. Kuhta

CAVING EXPLORATIONS OF THE CRNOPAC AREA IN THE VELEBIT MT.

Summary

In this paper the results obtained in 1990. by the members of SOPD "Željezničar" in Zagreb are presented. The investigations have been carried out in the region of the Crnopac - south Velebit, i.e. north and south from pick Čelavac (1117 m). The results presented are based on the data collected in 18 speleological objects (most important being the pit Jama pod Bakom I (-125 m). According to the nature, most of the objects are the pits with 1000-1200 m entrance height, and due

to the small depths the objects investigated are without hydrogeological value except the role in draining surface water from the surrounding area during the rain period. All objects extend within Jelar-breccia predominant in the area of Crnopac.

The results obtained suggest the necessity of the future investigations in the parts of the region where the new objects with considerably larger dimensions could be very probably identified.

LITERATURA

Lukić, O. (1991.): Speleološka istraživanja Crnopca na Velebitu. Speleolog, XXXVI - XXXVII, str. 14-26, Zagreb